Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto

24.10.2023
Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala
Sampo Pajari
talous- ja suunnittelujohtaja

Helsinki

Valtion rahoituslaskelmat

- Valtiovarainministeriö julkaisi uudet rahoituslaskelmat 10.10.2023, jolla korjattiin lopullisten tilinpäätöstietojen perusteella takautuvasti sekä vuoden 2023 rahoitusta että vuosien 2024-2026 valtion yleiskatteellista rahoitusta.

- Helsingin vuoden 2023 rahoitus kasvoi elokuun ennakollisiin rahoituslaskelmiin verrattuna 2,4 milj. euroa ja kevään rahoituslaskelmiin (jotka ovat olleet tähän saakka toimialan talouden ja toiminnan ennusteiden rahoituspohjana) 8,2 milj. euroa.

- Toimialan toisen virallisen ennusteen mukaan talouden arvioidaan olevan noin 24,3 miljoonaa euroa alijäämäinen.

- Vuoden 2023 rahoituksen kasvu, tulojen arvioitu kasvu viimeisessä ennusteessa sekä vuoden aikana toteutetut muutosohjelman toimenpiteet mahdollistavat toimialalle tasapainoisen talouden tuloksen saavuttamisen.

- Vuoden 2023 rahoitustilanteessa ja menoennusteessa on kuitenkin huomattavia epävarmuuksia johtuen kustannustason noususta ja henkilöstön saatavuuteen liittyvistä haasteista.

- Toimiala on käynnistänyt talouden tasapainottamiseen tähtäävän muutosohjelman ja vuoden 2023 jo toteutettujen toimenpiteiden lisäksi toimenpiteiden valmistelua jatketaan ja toimenpiteitä toteutetaan vuosien 2024–2026 aikana, jotta toimialan talous olisi tasapainossa vuoden 2026 lopussa

Vuoden 2024 rahoitus

- Vuoden 2024 alkuperäinen rahoitus keväällä oli jo tiukka, jonka perusteella talouden tasapainottamiseen tähtäävä muutosohjelma on välttämätön (myös VM:n edellytys toiminnan käynnistämiseen kohdennetun avustuksen saamiseksi).
- VM:n 10.10.2023 julkaiseman vuoden 2024 rahoitus pieneni elokuun ennakollisiin rahoituslaskemiin verrattuna 17,3 milj. euroa ja 23,7 milj. euroa verrattuna kevään laskelmiin, jonka pohjalta toimialan talousarvioehdotus laadittiin.
- Rahoituksen pieneminen johtuu sekä lakisääteisten tehtävämuutosten siirtymisestä että ennakoidusta työnantajamaksujen vähenemisestä, mutta eivät kata kokonaan rahoituksen vähenemistä.
- Valtion rahoituspohjasta (eli kunnilta siirtyvistä kustannuksista) puuttuu merkittäviä eriä, joita ei ole voitu tilastoida sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen kustannuksiksi. Tällaisia ovat muun muassa yleishallinnon kustannukset sekä Helsingin pelastuskoulun rahoitus, jolloin rahoituspohja on lähtökohtaisesti alimitoitettu.
- Myöskään Helsingin erityispiirteitä tai koronapandemian jälkiseurausten hoitoa ei rahoituksessa huomioida.

Vuoden 2024 rahoitus

- Valtion hyvinvointialueille kohdentamaa kokonaisrahoitusta korotetaan vuosittain hyvinvointialueindeksillä, mutta indeksin nykyinen päivitystahti ei kata poikkeuksellisen korkeaa inflaatiovauhtia tai sotepe-alan palkkaratkaisun yleisen ansiotasoindeksin ylittäviä palkankorotuksia.

- Henkilöstökustannusten ennakoitu kasvu ja sote-palkkaratkaisu eivät näy hyvinvointialueiden indeksissä, joka on sidottu hyvinvointialueiden ansiotasoa selvästi pienempään yleiseen ansiotasoon (vuonna 2024 2,53 %).

- Myös tehtävämuutoksiin kohdennettu määräraha valtion rahoituslaskemissa on riittämätön. Kansallisesti tehtävämuutoksiin kohdennetaan noin 11,7 miljoona euroa, josta Helsingin laskennallinen osuus on noin 1,3 miljoonaa euroa, jolla tulisi kattaa niin hoitotakuun toteutuminen, lastensuojelun vähimmäishenkilöstömitoitus, oppilas- ja opiskeluhuollon vahvistaminen kuin kansallisen mielenterveysstrategian edistäminen.

Valtion talousarvion vaikutukset kuntalaisiin

- Hallitusohjelmaan ja ehdotukseen valtion talousarvioksi vuodelle 2024 sisältyvät sosiaaliturvan muutokset tulevat vaikuttamaan erityisesti Helsingissä, jossa on runsaasti heikosti toimeen tulevia asukkaita ja esimerkiksi asuminen on kallista.

- Lapsiperheiden kannalta myönteisiä kohdennuksia ovat muun muassa alle 3-vuotiaiden lasten lapsilisään sekä yksinhuoltajakorotuksiin, mutta samanaikaisesti ehdotus valtion talousarvioksi sisältää työttömyysturvan lapsikorotusten poistamisen 1.4.2024 lukien.

- Myös asumistuesta poistettava ansiotulovähennys, yleisen asumistuen perusomavastuun korotus sekä perustoimeentulotukeen sisällytettävä viiden prosentin asumismenojen omavastuuosuus saattavat heikentää helsinkiläisten pienituloisten taloudellista tilannetta.

Henkilöstön saatavuuden tilannekuva

- Henkilöstön saatavuus on pitkään ollut huono monissa sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan ammattiryhmissä
- Vajenimikkeitä ovat
  - sairaanhoitajat, lähihoitajat, terveydenhoitajat
  - lääkärit
  - sosiaalityöntekijät
  - ohjaajat (lastenkodit, vammaistyö)
  - pelastajat
  - ruotsinkielinen henkilöstö
- Vajenimikkeissä on paljon ns. nollahakuja, joissa hakuilmoitukseen ei tule yhtään hakijaa

Toimenpiteet henkilöstön saatavuuden parantamiseksi

- Helsinki pyrkii monin erilaisin toimenpitein vaikuttamaan saatavuuteen sekä varmistamaan henkilöstön pysyvyyden
  - toimialan oman oppisopimuskoulutuksen lisääminen
  - jo maassa olevan ulkomailla tutkinnon suorittaneiden henkilöiden pätevöitymisen ja kieliharjoittelun mahdollistaminen palkallisten harjoittelujen avulla
  - kansainvälisen rekrytoinnin lisääminen eettisiä periaatteita noudattaen
- Näkymä tulviin vuosiin ei ole hyvä eikä em. toimenpiteillä pystytä vastaamaan tulevien vuosien eläköitymiseen ja normaaliin henkilöstön liikkumisesta johtuviin muutoksiin
- Lisäksi erityisesti sosiaalityöntekijöiden osalta henkilöstötilanteeseen vaikuttaa akuutisti ja myös jatkossa Valviran tiukentunut tulkinta siitä ketkä voivat toimia tilapäisesti sosiaalityöntekijöinä (ns. sijaispätevyys)
  - uusi tulkinta rajaa pois alaa avoimessa yliopistossa opiskelevat, joilla opiskelu ei johda tutkintoon
  - muutos yhdessä alan opiskelupaikkojen liian pienen määrän kanssa, vaikuttaa henkilöstön pysyvyyteen ja nostaa myös palkkakuluja